

CSIMA BEÁTA

Reintegrációs tevékenység a büntetés-végrehajtásban**Reintegration activities in the Hungarian penitentiary service****Absztrakt**

Tanulmányom megalkotásának célja, hogy a fogvatartotti foglalkoztatás elmúlt éveinek tapasztalatait, a központ ellátási rendszer gyakorlatát és a 2015. január 1-én hatályba lépett 2013. évi CCXL. törvény (továbbiakban Bv. kódex) által támasztott követelményeknek való megfelelést bemutassam.

A jogi környezet átalakulása jelentős változásokat generált a fogvatartásban és ezzel egyúttal a foglalkoztatásban is. Deklarált célként fogalmazódik meg az új Bv. kódexben az elítéltek teljes körű foglalkoztatásának elérése és egyúttal az önfenntartó büntetés-végrehajtás megvalósítása.

Egy korábbi tanulmányomban már felvázoltam a büntetés-végrehajtás szervezetében kialakított központi ellátási rendszert, melynek létrehozása a 2011-es évre nyúlik vissza. Jelen tanulmányommal célom, hogy az elmélet mögé tekintve az elmúlt négy év gyakorlati tapasztalatait is megosszam. A működés gyakorlati vizsgálata során olyan javaslatokat igyekeztem megfogalmazni, mely kapcsán optimalizálási potenciálok kerülhetnek beépítésre a foglalkoztatásban.

Abstract

My study has been created with the purpose to present the experience gained in recent years in the employment of prisoners, the practice of the central supply system and the way to comply with the requirements of Act CCXL of 2013 on the Execution of Punishments, Criminal Measures, Certain Coercive Measures and Confinement for Administrative Offences (hereinafter referred to as „Penal Execution Code”) entered into force on 01 January 2015.

Transformation of the legal environment has induced significant changes in detention and hence in employment at the same. Achieving full employment of the convicted, and thus implementing a self-sufficient penitentiary service, is among the declared aims in the Penal Execution Code.

In a previous study of mine, I have already outlined the central supply system established within the penitentiary organisation, the creation of which system dates back to 2011. My aim with this study is, by looking behind the theory, to share the practical experience gained in the last 4 years. While examining the

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 2. szám

operation in practical terms, I try to formulate such recommendations that may enable integration of optimisation potentials into employment.

A 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról (továbbiakban Bv. kódex) 2015. január 1-én lett hatályos. Az új jogszabály egyik meghatározó eleme a reintegráció. Ahhoz, hogy a fogalom értelmezhetővé váljon tisztázni szükséges előbb az integráció definícióját. Émile Durkheim francia szociológus a társadalmi integráció lényegét a mechanikus együttműködésben vélte felfedezni, mely szerinte a (differenciálódás ellenére) társadalmi munkamegosztásnak köszönhetően működik.

Ferge Zsuzsa kiváló szociológus több munkásságban is mélyrehatóan tanulmányozta a társadalmi integrációt, szerinte az iparosodás robbanásszerű változásai óta egészen napjainkig, tehát körülbelül kétszáz éve foglalkoztatja a társadalomfilozófusokat ez a kérdéskör. Ferge munkásságában kifejti,¹ hogy a normák és értékek útján valósul meg a „szociális integráció”, mely feltételez egy nagyfokú egyetértést, illetve konfrontálódást, ha normákat nem tartják be. Mindezek alapján a büntetés-végrehajtás célja is azonos, a rendszerből szabadult személyek képesek legyenek és akarják is a társadalmi normákat betartani, ezzel egyúttal a társadalomba reintegrálódni. Érdekeség, hogy a korábban már említett Bv. kódex a nevelő tiszt kifejezés helyett reintegrációs tiszt kifejezést használ, a fogalmi változás mindenkién tudatosítja, hogy valóban többes tartalom jelenik meg a „nevelési” munka során.

Fontos kérdés lehet, hogy a magasabb számú foglalkoztatás, elsősorban a munkavégzés milyen hatást gyakorol a fegyelmi helyzetre. A büntetés-végrehajtás szervezetében alaptézis, hogy a nem elfoglalt fogvatartott olyan, mint az unatkozó diák, aki valami csibészésen töri a fejét. A munkavégzés és fegyelmi helyzet között vélelmezhető egy kapcsolat, hiszen a fegyelmi fenytések statisztikáját² vizsgálva világossá válik, hogy 2012-es évben 9 881, 2013-as évben 8 284 és 2014-ben 7 391 végrehajtott fegyelmi fenytésre került sor. A fenytések közül a feddések szerepelnek legnagyobb számban, majd a kiétkezés csökkenése és végül a magánelzárások száma zárja a sort. Tény, hogy azon személyek, akik valamilyen képzésben vesznek részt, vagy dolgoznak, az idejük egy jelentős részében kötelesek az általuk választott (vagy részükre kijelölt) feladattal foglalkozni. A munkáltatás jellemzően teljes munkaidőben, tehát napi nyolc órában történik, azonban egyes szervezetek előszeretettel élnek a részmunkaidős foglalkoztatással is. A munkáltatási szabályzatok részletesen leírják a foglalkoztatás alapjait, körülményeit, a kutatás során rendelkezésemre bocsájtott információkból kiderült, hogy igen széles spektrumon mozognak a munkáltatás

¹ Ferge Zsuzsa: Variációk a társadalmi integráció témájára – In. Esély: Társadalom- és szociálpolitikai folyóirat 1990, 2. évf. 1. sz., p. 3- 17

² <http://bv.gov.hu/download/d/71/f0000/A%20B%C3%BCntet%C3%A9s-v%C3%A9grehaj%C3%A1si%20Szervezet%20%C3%89vk%C3%B6nyve%202014.pdf> letöltve 2015.06.14. 10:58

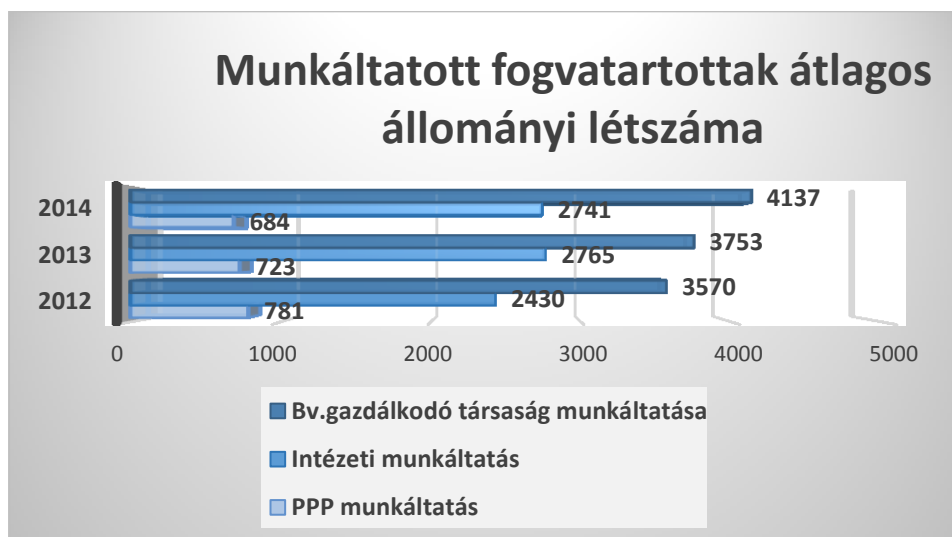
HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 2. szám

körülményei: egyes társaságok többműszakos munkarendben, sőt megszakítás nélküli munkarendben, vagy akár többhavi munkaidőkeretben foglalkoztatnak.

Az alábbiakban szeretném bemutatni az elmúlt három év munkáltatási statisztikáját: évről évre jelentős növekedés figyelhető meg, 2012-ben 6 781, 2013-ban 7 241, és 2014-ben 7 562 fő volt az összmunkáltatott létszám. A munkáltatás legnagyobb arányát a fogvatartottak kötelező foglalkoztatására létrehozott gazdálkodó társaságok teszik ki: 52,65%, 51,83% és vizsgált időszak utolsó évében 54,71%. A gazdasági társaságok foglalkoztatási üteme a következő – bázisnak az előző évet tekintve – 2013-ra 5,13 %-os, 2014-re 10,24%-os a növekedés.

PPP konstrukcióban két büntetés-végrehajtási intézet működik a Szombathelyi Országos Bv. Intézet és a Tiszalöki Országos Bv. Intézet, ahol a munkáltatott létszám kontinuitást mutat.

1. ábra Munkáltatott fogvatartottak átlagos állományi létszáma

Készítette: Csima Beáta büntetés-végrehajtás primer statisztikái alapján, 2015.06.21.

Visszaulva a fegyelmi statisztika csökkenő értékeire és a munkáltatás növekvő számára beigazolódni látszik a feltételezés, miszerint a foglalkoztatott fogvatartott kevesebb fegyelmi vétséget követ el.

A Bv. kódex értelmében – a lehetőségekhez mérten – a büntetés-végrehajtás szervezetnek el kell érnie a 100%-os foglalkoztatást. A teljes foglalkoztatás kiszámításakor a befogadott létszámot természetesen statisztikailag meg kell tisztítani a jogszabály alapján nem munkakötelezett (előzetes, nem jogerős ítélettel rendelkező, nyugdíjas, nyugdíjas

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

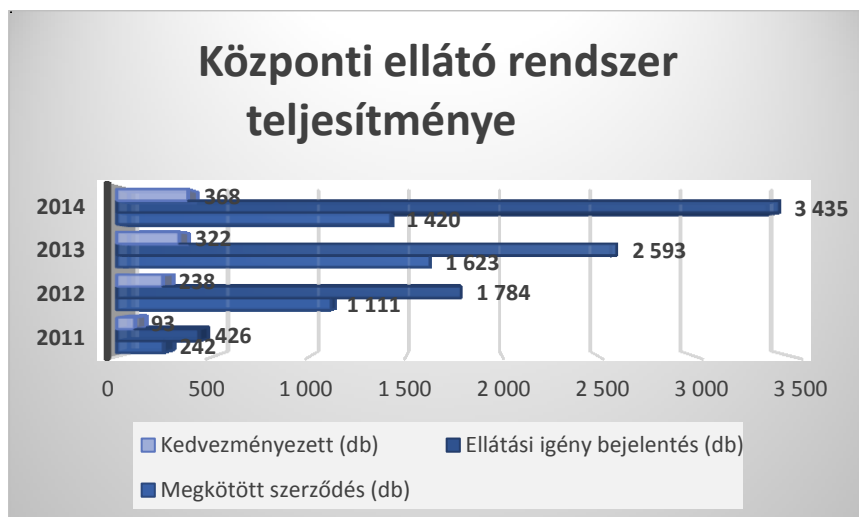
2015. VIII. évfolyam 2. szám

korú, kényszergyógykezelt), a munkaképtelen (például orvosilag alkalmatlan), vagy a biztonsági okból nem foglalkoztatható személyek számától. A lehető legnagyobb létszámú foglalkoztatás és központi ellátás rendszere hivatott biztosítani a jövőben az önfenntartó büntetés-végrehajtást.

A büntetés-végrehajtás szervezetnek egy felmerülő axiómával is meg kell küzdenie: olyan személyeket is kötelező foglalkoztatni, akik nem akarnak dolgozni és ez például egy teljesítménybéres foglalkoztatásnál jelentős nehézségeket generálhat. Olyan gépsor, ahol a munkadíj számfejtése csoportszorzó alapján kerül végrehajtásra és a dolgozó személyek közül, csak egy-kettő nem szeretne dolgozni, bizony jelentős kihívások elé állítja a munkáltatási felügyelőket a motivációs eszközök kapcsán. Ezért szükségessé válhat a személyi állomány felkészítése is az új helyzet rendezésére, melynek megoldását több tréningeztetésben látom.

A büntetés-végrehajtás szervezetében jelenleg tizenkét gazdálkodó társaság működik, melyek elsődleges célja a fogvatartottak foglalkoztatása. 2015. január 1-én alakult meg a Bv. Holding Kft, mely a gazdálkodó társaságokat összefogó Bv holding csoport uralkodó tagja (2015. február 26-tól). A vállalatcsoport célja egy összhang létrehozása, egységes elveken alapuló működés biztosítása. Az egységet a közös számviteli gondolkodás, azonos könyvviteli nyilvántartás teszi lehetővé, annak ellenére, hogy igen sokszínű tevékenységekkel foglalkoznak a társaságok. A központi ellátás tevékenységében kötelezett oldalról jelenik meg ez a tizenkét társaság.

A központi ellátás elmúlt éveinek teljesítményét hivatott bemutatni az alábbi diagram.

2. ábra. Központi ellátó rendszer teljesítménye

Készítette: Csima Beáta büntetés-végrehajtás primer statisztikái alapján 2015.06.18.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 2. szám

A kedvezményezettek száma exponenciálisan növekvő tendenciát mutat, a központi ellátás kezdeti évében kilencvenhárom, míg a vizsgált időszak utolsó évében háromszázhatvan-nyolc résztvevő volt. Az ellátási igények bejelentése is hasonló növekedést mutat, azonban szembevetendő, hogy a bejelentett igények és megkötött szerződések között jelentős különbség húzódik meg, ötvenhét, hatvankettő (2012-ben és 2013-ban is) míg 2014-ben negyvenegy százalék mögött volt valós teljesítés. A meg nem kötött szerződések mögött elég sokrétű indokok húzódnak meg, a kedvezményezett visszavonta az igénybejelentést, a műszaki paraméterek, vagy szűk teljesítési határidő miatt nem valósítható meg a bejelentés. A nem teljesítés oka volt továbbá, hogy termékkörön kívüli a megkeresés, miközben a 9/2011. (III. 23.) BM rendelet taxatív felsorolja a termékek és az igénybevehető szolgáltatások körét. Előfordult továbbá, hogy nem a 44/2011. (III. 23.) Korm. rendeletben foglalt kedvezményezett tett igénybejelentést, vagy nem érte el az ellátási igénybejelentés minimális értékhatárát (100.000,- Ft-ot).

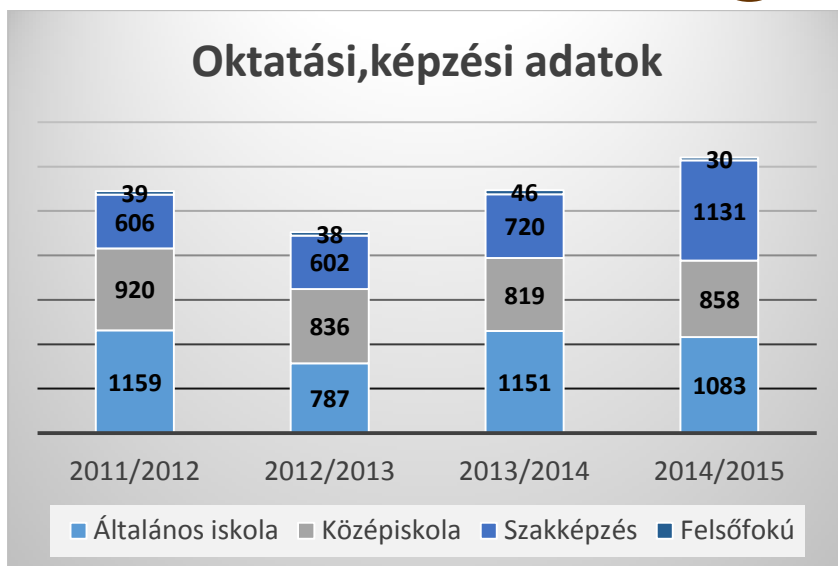
Központi ellátás mutatószámai				
	2011	2012	2013	2014
TEOR kód	27	32	15	26
termékek száma (db)	275	1295	5 833	8 502
Szerződéses összeg e Ft	244 780	3 562 898	6 840 579	7 009 441
Teljesített összeg e Ft	235 329	3 429 140	5 846 732	4 282 878

1. táblázat Központi ellátás mutatószámai.

Készítette Csima Beáta Büntetés-végrehajtás Központi Ellátási Főosztály primer statisztikái alapján,
2015.06.23.

A fenti táblázatból jól kivehető a szerződéses összeg és a teljesített összeg közötti különbség, mely alapvetően az évek közötti áthúzódo teljesítés, vagy a szerződés utólagos meghiúsulása miatt alakult ki. A TEOR kódok kisszámú növekedése, de a termékek egyre szélesedő köre, azt jelzi, hogy profil igazítással, termékkör bővítéssel igyekeznek a bv. gazdálkodó társaságok igazodni a piaci szükségletekhez. A központi ellátórendszer működésének a kulcsa, hogy legyen igénybejelentés és a gazdálkodó társaságok képesek legyenek ezen igények teljesítésére, ehhez viszont szükségszerű a fogvatartottak hatékony munkavégzése is.

Munkáltatás mellett az oktatási, képzési tevékenység együttes eszközeivel valósulnak meg a reintegrációs célok. Az alábbi ábrával szeretném szemléltetni az oktatásban, képzésben résztvevők létszámának alakulását.

3. ábra Oktatási, képzési adatok.

Készítette: Csima Beáta Börtönstatisztikai Szemle 2015/I. sz. alapadatai alapján. 2015.06.28.

2011/2012-ben összesen 2 724 fő, 2012/2013-ban 2 263 fő, 2013/2014-ben 2 736, és 2014/2015-ben 3 102 fő vett részt iskolarendszerű képzésben. A vizsgált időszak második évében egy visszaesés figyelhető meg, így exponenciális növekedésről nem beszélhetünk, de az azt követő években növekvő létszámú beiskolázásról beszélhetünk. A képzési struktúra elemzésekor látványosan szembetűnik, hogy az összes képzés jelentős arányát az alapfokú képzés teszi ki (42,55%, 34,78%, 42,07% és végül 34,91%).

A középiskolai tanulmányokat folytatók létszámában jelentős kilengés nem figyelhető meg, azonban a szakképzés számában a vizsgált időszak utolsó évében mintegy 57%-os növekedés figyelhető meg, bázis évnek a 2013/2014-et tekintve. A szakképzett munkaerő jobb esélyekkel jelenik meg a munkaerőpiacon, mint a szakképzetlen, illetve a munkabér tárgyalás kapcsán is magasabb igénnyel állhat elő egy szakképzett munkaerő.

A reintegrációs célok között szerepel a visszaesések számának a csökkentése is, hiszen ez a mutatószám is hivatott jelezni a reintegrációs tevékenységek sikerét. 2015. évi januári befogadott átlagléttség³ 18 062 fő, ebből 71% jogerősen elítélt fogvatartott (ahol a börtön végrehajtási fokozat szerepel dominánsan 7 825 fő). A fenti adatok visszaesési mutatószámai⁴ jól példázzák, hogy 45,58%-uk első büntényes fogvatartott, míg visszaeső-

³ Börtönstatisztikai Szemle 2015/I. Kiadó: Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Stratégiai Elemzési és Tervezési Főosztály, p. 6.

⁴ Börtönstatisztikai Szemle 2015/I. Kiadó: Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Stratégiai Elemzési és Tervezési Főosztály, p. 10.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 2. szám

nek 16,5%, többszörös visszaesőnek 14,7% különös visszaesőnek 8,69%, valamint erőszakos többszörös visszaesőnek 1,39% minősül.

„...a szabadságvesztés céljának megvalósulása azt jelenti, hogy a reintegrációs program végén, illetve szabaduláskor az elítélt olyan élethelyzetben legyen, hogy belső meggyőződésből akarjon és célirányos külső segítség igénybevételével képes legyen a társadalom jogkövető tagjává válni, melyben logikailag benne foglaltatik, hogy nem válik visszaesővé.” vallja Schmehl János⁵ a büntetés-végrehajtás országos parancsnok biztonsági és fogvatartási helyettese.

ÖSSZEGZÉS

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság Központi Ellátási Főosztálya által rendelkezésemre bocsátott primer adatok, a büntetés-végrehajtásról elérhető statisztikák elemzése alapján megállapítható, hogy egy jelentős fejlődés indult meg a szervezeten belül. A Bv. kódex által meghatározott célok – a teljeskörű foglalkoztatás, az önfenntartó büntetés-végrehajtás elérése – immáron nem csak egy utópisztikus kihívás, hanem realitás. A jogszabály által meghatározott reintegrációs tevékenység hatékonyan működik: a foglalkoztatás növekvő létszámát a munkáltatás és oktatási, képzési tevékenység együttesen biztosítja, míg az önfenntartási célok elérését a központi ellátás rendszere hivatott megteremteni.

Kulcsszavak: fogvatartotti foglalkoztatás, reintegráció, központi ellátás

Keywords: employment of prisoners, reintegration, central supply

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Szalai Tímea (főszerk.) Évkönyv Büntetés-végrehajtási szervezet 2014, Budapest, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Kommunikációs Főosztály, 2015.
2. Schmehl János, Pallo József (szerk) Börtönügyi Tanulmányok 2. Korszakváltás a büntetés-végrehajtásban, Budapest, Büntetés-végrehajtás Tudományos Tanácsa, 2015
3. Börtönstatisztikai Szemle 2015/I. ,Budapest, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Stratégiai Elemzési és Tervezési Főosztály, 2015.
4. Ferge Zsuzsa: *Variációk a társadalmi integráció témájára* – In. Esély: Társadalom- és szociálpolitikai folyóirat 1990, 2. évf. 1. sz., p. 3- 17.
5. Szabó Zoltán: *A büntetés-végrehajtás központi ellátási tevékenysége.* – In. Börtönügyi Szemle, 2013. 3. sz. p 39-47.

⁵ Schmehl János: A neveléstől a reintegrációig: a fejlődés útja a legjobb gyakorlatok tükrében – In. Börtönügyi Szemle, 2015. 1. sz. p. 1-4.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 2. szám

6. Schmel János: A neveléstől a reintegrációig: a fejlődés útja a legjobb gyakorlatok tükrében – In. Börtönügyi Szemle, 2015. 1. sz. p. 1-4.
7. 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról
8. 9/2011. (III. 23.) BM rendelet a büntetés-végrehajtási szervezet részéről a büntetés-végrehajtásért felelős miniszter vezetése, irányítása vagy felügyelete alá tartozó szervek irányában fennálló ellátási kötelezettségről, a fogvatartottak kötelező foglalkoztatása keretében előállított termékekről és szolgáltatásokról, azok átadás-átvételéről és az ellentételezés rendjéről
9. 44/2011. (III. 23.) Korm. rendelet a büntetés-végrehajtási szervezet részéről a központi államigazgatási szervek és a rendvédelmi szervek irányában fennálló egyes ellátási kötelezettségekről, a termékek és szolgáltatások átadás-átvételének és azok ellentételezésének rendjéről
10. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság Központi Ellátási Főosztály primer statisztikái.